

**Pr arcurdèr
Giorgio Montanari**

Giorgio Montanari al véns al mànn d ai 4 ed febrèr dal 1923 a Bulaggna, mo l é ala Craus che al pasé tótt la sò infanzia, mantgnànd sänper un bèl ligàm con al sò pajais: la Bastî, al Sàul, la sò cà bunbardè, la vélla Federzoni, àl gît in biziclatta, i sù amatéssum clómmb (l éra un colombòfil espèrt). Finé la quènta l andé a fèr al garzàn (al cínno ed butaiga, cum al gèva ló), da un barbîr ed *via Guerrazzi* e al fó lé che la sò vétta la mudé strè pr un incànter ch'al s rivelé fundamentèl, quall con Ernesto Martelli, un gran librèr anticuèri, conpetànt e aprezè dala clientèla pió esigiànta, brîsa sàul bulgnaisa mo anc internazionèl.

In cal "cínno dal barbîr" Martèl al véstt una particulèr predisposiziàn al amstîr dal librèr e una cortesià naturèl, arcgnusó da tótt la clientèla, fén al ûltum dé ed lavurîr prémma dla pensiàn.

Par Giòrgio la fó la dscuèrta d un mànn d segnusó, quall di liber, ch'al dvinté al sò mànn par tótt la vétta. Int la librarî ed Martèl l avé manîra d inparèr la profesiàn, in cl'atmosphèra silenziàusa e chèlma, urgugliàus ed psair cunsgnèr i liber a di gran parsunâg' dla cultûra, ascultèr i sù dscûrs e àl sàu matîri, riusànd a registrèr int la sò memòria prudigiàusa un nómmer incredèbbil ed fât curiùs ch'l à cuntè con linpidazza fén ai ûltum dé dla sò vétta.

Dal 1945 la Librarî Martelli la véns srè par la môrt dal titolèr e Giòrgio al

fó custràtt a zarchèr lavurîr da di èter librèr fén al 1960, quand al riusé a cunprèr la Librarî Brighenti al nómmer 20 ed Cartlarî Vècia. La sò clientèla la risulté cunpòsta da studènt e profesûr dl'Universitè, dl Istitût d Èrt e dal prestigiàus *Liceo Galvani*. Gràzie ala sò conpetànza e ala sò gentilazza naturèl, la sò butghénna la dvinté prest un péccol artròv ed cultûra, in zèrt chès anc tròp, parché i cliènt spass i se dscurdèven che lé, Giòrgio, l avèva da lavurèr. Una vòlta, dàpp che un ruglàtt d amîg i avèven pasé int la sò butaiga un mèz dàpp-mezdé, sburdland, dscurànd fòrt e vî acsé, Giòrgio al s infilé al paltò, ai cunsgnè àl cèv dal negòzi e vî ch'al s invié vèrs la farmè dl àutobus. Chi cliènt i capènn l'antèffona e par ló la fó una péccola vendatta.

Dal 1983 Giòrgio al dezidè d andèr in pensiàn e quand la vusè la fé al gîr stra i cliènt, in dimónndi i zarchènn ed cunvènzrel ed pinsèri mo an i fó gnént da fèr: Giòrgio al fó iremuvèbbil. A cal pònt che lé tótt i bibliòfil bulgnîs i fènn la gâra anc sàul pr acaparères un liber. Ai fó anc chi ai dmandé (con suzès) ed purtèr vî un pèz ed scafèl pr arcòrd...

Mo Giòrgio al n arèv mài psó stèr luntàn dai liber e acsé al dvinté al bibliotechèri dla Famajja Bulgnaisa e lé al vanzé, stimè e aprezè, fén a quand ai salté fòra cla diavlarî ch'la s ciàma "conpiùter", che ló al l avèva int al zarvèl. Defàti pr una móccia d àn Giòrgio al fó la memòria stòrica, al pònt ed riferimànt só la stòria di librèr anticuèri bulgnîs, che ló l avèva gnosó e l éra stè amîg: Landi, Fiammenghi, Banzi, Gerace, Amadesi, Gonni, Casanova, Certani, Golinelli...

Giòrgio l à srè al sò ûltum liber la matèina ed sâbet 16 ed nuvàmber. A nóm ed quî ch'i an avó al privilèg' ed cgnóssrel, àl nòstri sinzèri condogliànz ala sgnèra Bruna, sò mujèr, cunpàgna ed tótt la vétta.

Guja Forni

...

Stèr int al stanziòl pèn ed liber dla Famajja Bulgnaisa a ascultèr i sù arcòrd l éra par mé un gudiòl. Ai saltèva fòra i nóm ed Našica (Augu-

sto Majani), d Oreste Trebbi, ed Mario Bianconi, che ló ai avèva cgnusó personalmànt. E pò, s't avèv bisàggn d un liber particulèr ch'al tratèva un argumànt spezièl, Giòrgio l éra fenomenèl: al le catèva int un spèll!

F. C.

La cavàla

Quand ai éra cén, só i sî o sèt àn, mì pèder l um cuntèva sänper dàl stòri. Ed sicûr àli èren dàl stòri vairi, mo àli avèven al savàur dàl fòl, fòrsi parché al i cuntèva ala sîra dàpp zanna, dnanz al calursén dal fûg. Ló an pretendèva brîsa che nuèter a stèssen zètt, mo tótt i smitèven ed dscàrrer, par stèr atènti a quall che ló al gèva, che acsé al ciapèva la sulenitè d una *parabola*. A ló ai piàsèva in particulèr qualla dla cavàla. Al gèva che in famajja, quand ló l éra zàuven, àultr al vâc e a càli ètri bìsti, i avèven anc una cavàla. Quand ai éra bisàggn d andèr in pajais, pr una quèlca incunbànza, la cavàla la vgnèva tachè al bruzén. Par ló quall l éra un dé ed fèsta e responsabilitè, parché ai tuchèva a ló prémma ed preparèr la cavàla, e pò ed cundûserla. Gnînta d ecezionèl, in fànnd, a pèrt in zèrt perìod. Defàti, quand la cavàla l'avèva al pulidren, la n in vlèva brîsa savair ed vgnîr fòra dala stàla. Pr an dscàrrer dl'adubadûra coi finimènt e dl atàc al stang dal bruzén. E andèr fòra dal curtil? Mî pèder l avèva da druvèr tótt la sò vâus, e anc la fróssta. Con tótt quasst as arivèva in pajais col ralentadàur. Tótt ètra mušica a turnèr: mì pèder al mitèva vî la fróssta e al tgnèva àl brai bän arvujè d atàuren al man, parché la cavàla la partèva ed gran vulè. Adèsa al problèma l éra tartgnîrla e calmèr la sò smâgna, la sò vójja d arivèr al pió prest pusèbbil. Ogni tant la cavàla la cazèva di vèrs ed cuntintazza, e da cà, anc s'l'éra anc dimónndi luntèna, al pulidren al tachèva a zampighèr e a arspànnder da dänter al rezènt.

Quand la stòria la stèva par finîr mé a guardèva a mì pèder, e i ciucarén dal fûg i èren un invîd a azuntèri dl'ètra lagna, e dàli ètri stòri.

Renzo Fantoni

(trad. in bulgnais dala Nòccia d Bastèl)

Vétta da barr

Albêrto Pelagât, détt Bertîno, l'avêva al pèder profesâur al *Bèli Èrt*, in dôvv l'insgnèva la pitûra e al dsaggn. Anc Bertîno l'avêva studiè lé e l'êra bân ed dpennzer, mo an lavurèva mâi. Chi avêva bisâggn ed ló e al le zarchèva, al savêva in dôvv truvèrel: int i luchèl notûren in dôvv as zughèva d'incôsa, mo sâuratótt a biglièrd ed quatrén.

Ló l'êra ón di miûr, insâmm a Sónno e èter trî o quater i vinzèven sânpèr lâur, e ed quall i arivèven d'âura ed canpèr. Par lâur l'arlói al sarvèva sâul int âli âur che i american i ciâmen *P.M.*: i s'livèven da lèt a un'âura dal dâpp-mezdé e i vgnèven fòra d'in cà al trai. E da lé ai tachèva la câzia al pulâster da plèr, ch'la durèva fén a sîra, e in st mânter i magnèven quèl d'alzîr: un panén, una pâsta e un capuzén.

Da Bertîno mé a cunpré dû quèder, ón da regalèr al mî cliânt Brûno Panchèld quand al s'turné a spusèr, cl'èter a l'gné mé parché al m'è sânpèr piásó. Al rapresânta *L'últma spiâza*, sóbbit dâpp a un disâster nucleèr, e l'è fât con una caligrafi esenzièl, sótta e narváusa, pròpi cum l'è fât ló.

Par Bertîno rédder e scarzèr l'êra pió giósst che lavurèr. Al Barr Manzoni, in dôvv a s'incuntrevèn, l'êra frequentè da un mócc' ed zânt, as in vdèva ed tótti âl fâta e stra quissti ai n'êra pròpi di particolèr.

Ai êra un ómen anziàn che dal udâur ch'al fèva al srêv stè difèzzil imazinèr l'amstîr ch'al fèva: al vindèva âl savunâtt, e defâti i al ciamèven *Palmolive*, mo al puzèva cme un'aldamèra. L'êra grâs, slâgn e pais, al s'muvèva adèsi cme un elefânt, e l'êra sânpèr a sèder ed banda dal biglièrd nómmer ón, quall ch'i adruvèven sâul i canpión. La sô scrâna e qualla ed Lòdi al rumagnôl, sô amîg inseparâbil, inción l'i tuchèva, âli êren risarvè a lâur. Quand, in vatta a cal biglièrd, an zughèva inción, lâur dû i discutèven ed puléttica par dâli âur. I êren inamurè ed Stalin, Lenín e Marx. *Palmolive*, con un'alzîra, mo mégga tant, âria irònica, una vólta al dmandé:

– *Dî bân só, cum êla che al tó prémm fiôl t'è ciamè Benîto?*

Lòdi, narváus, al s'dé un'armisdè in vatta ala scrâna e pò l'arspundé:

– *L'è un nómme cómme un èter!*

Lâur lé dû i vivèven lé dal dâu dal

dâpp-mezdé al dâu d'la nòt. I guardèven e i comentèven ògni zughè. Quand ai arivèva Bertîno l'êra una fèsta, ló l'êra al canpiân! Una vólta, sânz a fères vâdder, Bertîno al s'mitè in bâcca sî cícceles, li biasé pulid e int la papénna ai insfilzé zincuanta sulfanén ed zîra, pò al taché cl'inpâst ed gâmma e sulfanén sâtta ala scrâna ed *Palmolive*, int un mumânt ch'l'êra andè al gabinâtt.

Cla sîra ai srêv stè un'esibiziân stra dû fenòmen: Bertîno cânter Stichén al Fiurintén. Naturalmânt stra d'lâur i n'arènn brîsa zughè ed quatrén, quasst i al fèven sâul con i cretén predestinè a mantgnîri! Ai êra tensiân stra l'póbblic e chèlma stra d'lâur. I pasegèven adèsi scusând âl brâza cme s'al fòssen mójji, mo l'êra sâul par fèr d'la distensiân, pò i incrusèven âl dîda dâl man mitandi dedrî dala tèsta. La méssa in sèna l'êra parfèta.

Dâpp a una zughè eceziônèl ed Stichén al balén al s'afarmé in vatta al castèl, mo un pôc ed banda. Bertîno al cminziapié la sô pèrt int la cumèdia: al sté fairum un pèz, cme par pinsèr pò, cómme ispirè, l'andé dnanz a *Palmolive* e al s'inchiné. Con âria riguardâusa ai dmandé:

– *Vâghia a chèlz o bâtia?*

L'interpelè, tótt cunprais dal mumânt stòric, al pinsé:

– *A mé l'um dmanda un parair, pròpi a mé!*

Al s'muvé un pôc só l'galân e pò, dezîs:

– *Vâ a cûl!* – ch'al vlèva dîr culpîr con la buciatta al balén int al dedrî, mandândel sâura ai birèll e fèr dimónndi pónt. Al canpiân al parèva un pôc dubiâus e pinsirâus, mo int st mânter con la man drètta al tgnèva l'azendén, al l'inié e al l'insfilzé stra al pastrân e âl ganb d'la scrâna, dand fûg al inpâst ed gâmma e zirén. Al fânnd sutîl d'la scrâna al se scaldé int un mumânt fén a arivèr a zènczânt grèd sâtta al sèder, stra i sunâi ed cal pôver dsgraziè che, nonostant al fisic e al pais, al fé un sèlt ch'l'impresioné i presènt, ch'i n'savèven gnînt e che i dmandènn cus'as fòss scupiè.

Al pôver *Palmolive* l'avèva tant ed cal grâs datauren ali òs che, quand l'arivè par tèra, an s'fè gnînt, però ai vgné una crîsi ch'al ridèva cme un mât e al fèva di varslén con una vuslénna ch'al parèva un ragazôl. L'êra una crî

si istèrica, mo l'êra felîz parché al sô canpiân l'avèva dlétt ló pr un schèrz nòv e un pôc sfazè.

Par fèr di schèrz memorâbil Bertîno l'êra un virtúaus, al i pinsèva, al i preparèva e l'avisèva al sô póbblic d'amîg che, con fènta disinvultûra, i arivèven só l'sît al mumânt giósst.

...

Un èter bèl tîp, pèn ed mistèri, l'êra Marién al Mât, ch'al fèva al tipògrof al Carlén. Al guadagnèva bân parché tótt a nòt al trafichèva con al piâmmb e squèsi tótt al dé al stèva ed banda dal ingrès dal Barr Manzoni, in Indipendânza. Cal sît che lé l'êra la sô vedréina, al stèva pugè al mûr con una ganba sâul, ch'la pasèva stra al spâc dal sô bèl paltò ed camèl, che par ló l'êra méi d'na Ferèri, al quèl pió bèl e preziaus ch'al s'avèss. Quand al cunprèva la stòfa da Savén al gèva:

– *A vói al pió bèl camèl dal mânnd.*

E defâti i i dèven quall ed *Tallia di Delfino*, tótt ed câsmir, ch'al custèva un capitèl, mo ló l'êra felîz. Al n'êra brîsa spusè, gnanc fidanzè, al stèva con sô mèder che, puvratta, la n'savèva brîsa se curèr de pió sô fiôl o al paltò.

L'êra lé in mässtra quand ai arivè Bertîno ch'al le saluté e ai ufré un cafà. Marién l'arspundé:

– *Nâ, grâzie, a l'ò bèle bvó.*

Squèsi int al stass mumânt ai arivè tanta ètra zânt. Alâura Marién al dmandé:

– *Êla vgnó zâ la Madòna ed San Lócca?*

Bertîno al dscurèva pian guardândel int i ûc' e Marién l'ascultèva con atenziân. In gîr ai êra un gran muvimânt ed zânt, mo anc una chèlma vèga. Al canpiân, che da un pôc al tgnèva una man in bisâca, al tiré fòra un butiglién, al l'avré e al taché a vudèr dl'inciòster sâura al camèl. La zânt d'atâuren, ch'i êren i amîg ed Bertîno, i s'agitènn, preparândes a scapèr. Marién, ala véssta d'la prémma mâcia, l'avanzé cme fulminè: an gèva gnînta, an s'muvèva brîsa, l'êra come paralizè.

Quand la butéggia intîra la fó vudè, cal paltò l'êra pió adât a un zimitèri, l'êra squèsi tótt naigher. Ai pasé un bèl pèz ed tânp, pò, fenalmânt, un ûrel che d'umàn l'avèva pôc, l'êra tròp dulânt, e a ste pónt Bertîno al taché a scapèr vèrs Piâza Mazâur.

Marién, invurné e incucalé, an vdèva pió inción e anca ló al curèva, an savèva brîsa dóvv mo al curèva. Tótt int un mumânt al s afarmé sänza fiè e al pinsé:

– *A sân drî a sbactèr!* – As tuché al lôden e al le guardé – *A m sân insugnè, al mî lôden l é intât! Che insmé ch'a sân! L à druvè dl inciöster senpâtic!*

E in cal mänter al vadd e al sént Bertîno ch'al dîs:

– *Amîg cme prémma?*

– *Nâ – l arspännnd – pió che prémma! La mî Ferèri l'é anc imaculé!*

Alberto Garagnani

Una vétta da mât

Socuânt ân fâ, in st mänter ch'ai èra in fèri int al Trintén con di mî amîg, una maténna prest andénn a fónnz. Avèven bèle truvè una mèza panîra ed bî cuzlût, che tótt int un mumânt ai vgné un gran bûr e ai taché a vgnîr za un batèl d âcua, con däl slušnè da fèr pòra. Ai èren bèle moi spûlt, quand da luntàn a vdénn una caslatta ch'l'avèva al camén ch'al fèva fômm e a desidénn ed còrrer par méttres a quèrt. Al padrân d cà as fé sagn d andèr dänter in cusénna, dóvv ai èra un bèl fûg inpiè e al s dé däl scrân par méttres a sèder dnanz ala rôla dal camén par sughères un pô: a batèven i dént dal fradd e l èra pròpi quall ch'ai vlèva!

In st mänter ch'a m şgugiulèva dnanz al fûg, a fé chès a una fotografi in vatta al camén dóvv a se vdèva un suldè sâura un cararmè. Cal muntanèr l avèva da èser stè un bèl ragâz in zoventó.

As vantèva d avoir fât la guèra cme serzânt int l'Afrika Korps ed Rommel. Chi l arèv mâi détt che pr al pasè l èra stè in vatta chi bistiön là? Adès al sô môd ed fèr an arcurdèva brîsa la durazza di militèr, al parèva piotòst un artéssta ch'al vadd i quî con un òc' piò fén ed chi èter. In st mänter ch'al spieghèva äi tâtich ed guèra di cararmè a nuèter ch'ai èren pôc prâtich, am véns da pinsèr ch'l avèva da èser stè un bân suldè, brîsa un eròe, un bân suldè e bâsta.

Dâpp ala dsfâta, l èra stè caturè dai american in Tunisi e l avèva finé la guèra in Califòrgna. Al tgnèva in gran cunsideraziån i american, parché i l avèven tratè dimónndi bân in st män-

ter ch'l èra parsunîr.

– *A n ò mâi véssst acsé tant bajûc in vétta mî cme al tänp dla Califòrnia, sänza pò fèr tròpa fadîga!* – al gé andànd d lóng a rédder.

Am vgné d istènt ed dmandèri parché an avèss brîsa dezîs ed fèr carîra int l esèrzit: ala fén di cönt, la vétta da serzânt l'é piotòst decorâusa. Am guardé fagànd una gran risè e al gé:

– *Csa dît té? Mé arèv tgnó armagnèr int la nâja? Mo nâ, a n i ò mâi gnanc pinsè, ai ò fât sî ân ed sarvézzi, con un ân e mèz ed frânt! A in ò bèle avó anc ed trûp di ûrden in vétta mî. A vói esèr lébber ed fèr e pinsèr quall ch'am pèr a mé, sänza inpuiziån. Quand ai é finé la guèra, a sân turné a cà stramèz al mî pîguer, lâur i n cmànden gnént a inción!*

E zâ ancâura una gran risè.

A v zûr ch'ai ó invidiè al curâg' ed şluntanères da tótt i quî dal mãnd.

In quant saggna a dîr spass e vluntîra “*A vrèv andèr a vîver sâura un'îsła desèrta...*” Mo in quant êni quî ch'i i andarénn da bân? Sâul pûc e tótt cme ló; äli én sâul ciâcher äi nôstri, mo inción d nó al cradd da bân a quall ch'al dîs.

Fenalmânt avèva avó la furtónna d cgnóssren ón, ch'l avèva dè un chèlz a tótt äi nôstri méll cumditè, al nôstri felizité e ai nûster scapózz, par gòdres al vaird di prè, al sfrusièr däl fôid castâgn e gustères sänza inciónni preocupaziån la livè dal sâul o al tramânt.

Cal muntanèr l avèva girè al mãnd, mo apanna l avèva psó, l èra turnè stra äi sâu muntâgn.

Al n avèva brîsa pòra ed stèr tótt i dé da par ló, la cupagnî la s la vlèva dlîzer ló e nuèter as vadd ch'a i andèven in vèrs. Andénn d lóng a ciacarèr infén ch'al dsmitè d piòver e as n andénn con l'inprumèssa ed turnèr a catèrel l ân dâpp.

I m an détt ch'l é mât, che un dé al fô ricoverè int un şbdèl parché una scaggia la i avèva danegè al zarvèl e là só, int la muntâgna ch'la sà d chèver e d castâgn, i al ciâmen “al mât”. Però i èren di ân che a n sintèva brîsa di dscûrs acsé pén d bân sâns cme i sù, l èra da un pèz ch'a stèva d'asptèr d incuntrèr un òmen acsé. A n al fèva brîsa mât.

A manc ch'la n séppa la vendatta ed

quî chi pänsen d èser san, ch'i pròven ed cunfinèr int un lazaràtt quî ch'i n azèten brîsa al sô môd ed canpèr.

Ch'l'é pò, ala fén, una vétta da mât.

Renzo Bovoli

La censûra militèr

Al fradèl ed mî mèder, cuntadén, al s ciamèva Domenico, mo par tótt l èra *Minguccio*, un gran bèl sugèt, sänper aligher. Da fangén, una vòlta che sô pèder l avèva finè d ajustèr la biciclatta e al fèva prilèr la rôda par vadder s'l'èra zentrè pulid, *Minguccio* l insfilzé un dîd stramèz ai râz e ai salté vî un pzulén dla pónta. I m an cuntè che al cínno al tgné d acât al pzulén e ala dmanndga, finé la massa, l andé int al zimitèri e lé, adruvând un bacàtt, al fé un buşanén e al le suplé.

– *Quasst l é l antèzzip!* – al déss – *Al rèst quand a srò pió vèc'...*

L èra nèd dal 1909 e durànt la secàndda guèra al fô arciamè e spedé in Sizéggia. Pasè pôc i american i tachénn a şbarchèr e ló al spedé a cà ónna ed cäl cartulénni vairdi ch'i adruvèven i suldè: “*Qui tutto bene... vanghiamo tutti i giorni. Saluti Domenico*”. Mé a n capèva brîsa cus'al vlèss dîr con cäl paròl, mo la spiegaziån am la dé mî mèder:

“*Vaddet, a zapèr as vâ al inànz, mo a vanghèr as vâ al indrî! Scrivànd acsé tô zién l à schivè la censûra militèr e nuèter a savän che i nûster i én drî a ritirères...*”

A fôrza ed vanghèr, i s caténn in rîva al mèr e acsé i fónn ciapè tótt quant e purtè in Amèrica parsunîr. *Minguccio* al turné a cà dâpp a trî ân e al cunté che sicómm ch'l èra dvintè *Capo campo*, l avé a dispuziån una *jeep*. Adiritûra ai èra anc däl ragâzi e däl sgnâuri americhèni ch'äli avèven al parmäss d andèr a ajutèr i parsunîr a fèr la bughè!

Anc mî pèder Ióffa l èra stè arciamè e int l'últma cartulénnna vairda al scréss acsé: “*Carissimi...* – pò trai raig dscanzlè e, in fânnd, *...arrivederci...* segué da un'ètra dscanzladûra ch'la cruvèva (mèl) “*presto*”. Par quî dla censûra el *arrivederci presto* al psèva vlair dîr che la guèra l'èra drî a finîr... (e i capuriön i savèven bèle ch'la srèv andè a finîr mèl...) Èter ténp! Adès a psän scrîver tótt quall ch'a vlän.

Mo èl pò vaira?

TRe

I udûr d una vòlta

Una mî zîènna la stèva ed cà int al véccol Urbèga e quand che mé ai èra in prémma mèdia ala *Scuola Media G. B. Gandino* in *via Maggia*, ch'l'èra pròpi lé atais, spass e vluntîra quand a vgnèva fòra da scòla a pasèva a salutèrta.

La zia Maria la stèva ed cà int una caslàza vècia, con una schèla strécca strécca e un curidûr bûr che mé a fèva ed càursa par la gran pòra ch'l'um fèva. Quall che però al m é vanzè de pió int la memòria l é l udâur ch'a s sintèva: al prufómm dla tustadûra dal cafà, ch'al vgnèva fòra dala torefaziàn ed *Malmusi*, ch'l'èra pròpi lé vsén. Un prufómm deliziàus, ch'al se strumnèva in tòtti àl strè lé d intàuren.

E l udâur dâl vèci butaig, qualli ch'al vindèven d incòsa, dai tabâc ai insachè, ai furmâi? Un udâur che mé ai ò sintó ancàura di ân indrî int una drugarî ed vî *Solferino*.

Pò ai èra anc quall di cínema, incunfundébbil, un méssti stra al fóm dâl zigaratt e al deodorant ch'i dèven in tèra. Una matérina ed socuànt ân fà am capitè ed pasèr dnanz al *Cinema Marconi* in st mânter ch'ai èra la sgnàura dâl pulizî ch'la dèva al bató. A m farmé e a i dmandé s'a psèva andèr dânter un mumânt. A sta mî richièsta la vanzè ed stupén e la vlé savair al parché dal mî desidèri.

- *A voi nasèr l udâur dla mî zoventó...* - a i déss. E lî la m lasé pasèr...

Un èter di udûr ch'a n dscurdarò mât pió l é quall dla butaiga da bigunzèr ed mî nòn Pèvel. L èra un méssti stra i tabiòn ed råuvra e - d invèren - al fóm dla rézza o di stécc ed cànva ch'i brusèven int al fugàn. Pò ai èra anc quall di usvéi ed lagn che mî nòn al vindèva: i palûz, i furchèl, i rastî, i bruschèn par la bughè. Ècco, i bruschèn... Pûc mîs fà, int un marché

ch'a n m arcòrd brîsa in dóvv, ai èra un bancatt ch'al vindèva tóttà ròba ed lagn, cunprais i bruschèn: a in ò tólt in man ón e, nasàndel, ai ò arcgnusó al prufómm ed quî ch'al vindèva mî nòn... Inóttit dîr ch'a l ò cunprè e adès l é in bèla mässtra in vatta al mî scritòi...

E l udâur dla còla garavèla in dóvv al mitaggna? In st chès che qué an pòs brîsa sustgnîr ch'sèppa un *aroma gradevole alle nari*, però int àl strè in dóvv ai èra un falegnâm, l udâur ed sta còla utgnó dsfand a bâgn marî dâl stacc ed cascâm ed pèl al se spargujèva tótt d intàuren, indicànd che lé ai èra un falegnâm.

Ai é pò un udâur particulèr, che però par la mazàur pèrt dla zânt l é pózza bèla e bôna (e che invèzi par quî ch'i an avó una zèrta dimesticazza con la canpâgna l é quèsi un prufómm). Mé a sâñ ón ed quissti... A m riferéss *agli intensi e acri effluvi che promanano da un escremento vaccino disseccato dal sole...* Sé, insâmma: una buâza sacca! Mé ai ò pruvè tanti vòlt a cunvénzer zèrt mî amîg che quall ch'as nèsa int una stâla ed bìsti la n é brîsa pózza: gnînte da fèr... E qué ai stà la difarànza fra i zitadén e i vilàn! Socuànt ân indrî, mé, Gigén Lîvra, Rugèro Pasarén e Gîgi Giâchi, al nòstr amîg ch'l'ajóssta àli òsa, a sän andè a cà da zèrt cuntadén ed Crevalcôr. Bän, chi trî moramazè i an vló andèr a zughèr a chèrt int la stâla, in dóvv ai é *in grande promiscuità* un sumarén, socuanti chèver, di ninazût scûr àultra, naturalmânt, *alcuni rappresentanti della razza bovina*.

Mo stra i udûr che - fòrsi - a n sintrò pió ai é quall dla bughè fâta con la zànnder e magâra arsintè int l'âcua dal canèl; al prufómm di strichètt ch'a magnèven al esîl dânter int àl tâz d alumènni; quall dâl caramèl ed zóccher che la nòna la dsfèva int la padèla; al prufómm dâl fói ed mlôr che par Nadèl a brusèven int un piât o quall dâl fói dl ulîv bendatt ch'a inpièven quand ai èra un tenporèl ed quî catîv. Udûr d una vòlta...

Ai é un èter udâur anzi, una pózza: qualla dal péss che incû cme alâura as nasèva in zèrti scantunè: la pózza dla zaclunîsia ed zèrta zânt, che par lâur Bulaggna l'é un cèssu o una lavâgna in dóvv lasèr al saggñ dla sò ignuranza.

F. C.

La siànza di nûster vîc'

Narzîs (*Narcissus poeticus*) – narciso, pianta de' boschi e prati montani, coltivata ne' giardini, detto anche giunchiglia bianca. I fiori di questa pianta sono considerati antispasmodici e si attribuisce ai bulbi proprietà emetica. È usato cogli altri narcisi in profumeria.

Brustulén american, vengono chiamati nella nostra provincia e specialmente in città i frutti torrefatti dell'*Arachis hipogæa*, volgarmente cece o pistacchio di terra, pianta oleifera proveniente dall'America, che si coltiva in terreni d'irrigazione (Sesto Imolese); tali frutti sono adoprati nella pasticceria invece delle nocciuoole.

Da: G. Ungarelli, *Le piante aromatiche e medicinali nei nomi, nell'uso e nella tradizione popolare bolognese*.

Tipografia Luigi Parma, 1921.

Al Pânt dla Biànnda

Nómmer 127 dal 2014

Diretâur iresponsâbil e limusnîr:

Fàusto Carpàn

Dsèggn uriginèl:

Lupàmmbol (Wolfgang)

Umberto Sgarzi

Matitâza (Giorgio Serra)

Coretâur di sbâli: **Bertén Sèra**

Strulgân eletrònic: **Âmos Lèli**

Abunamént par pòsta: almànc 20 € al ân.

Indirèzz:

FAUSTO CARPANI

Via Emilia Ponente 21

40133 BOLOGNA

tel. cell. 339-3536585

fausto.carpani@alice.it

Tótt i scrètt in dóvv an i é brîsa indichè l autâur i én ed Fausto Carpani.

Al dizionèri ed riferimânt par càl paròl ch'âli én difèzzil da capîr l é quasst:

Lepri – Vitali

Dizionèri

BULGNAIS - ITAGLIÀN

ITAGLIÀN - BULGNAIS

Pendragon, 2009

I sît bulgnîs i én quissti:

www.pontedellabionda.org

www.clubdiapason.org

www.lafamigliabolognese.it

www.bulgnais.com

www.marcopoli.it

I nostri programmi

GENNAIO 2014 Giovedì 23, h. 16,30.....	Nella sede della Famajja Bulgnaisa (via Barberia 11): intrattenimento dialettale con la partecipazione di poeti e prosatori contemporanei, con Fausto Carpani. Conduce Mirella Musiani.
Venerdì 24, h. 21.....	Centro Sociale "Costa" (via Azzogardino 48) Presentazione del libro di Giampaolo Barbieri: "La minestra sul cortile", romanzo della Bolognina in quindici quadri.
Sabato 25, h. 21.....	Presso la Sala Florida di Granarolo: "La geografia è un destino", testimonianze, musica, poesia e teatro per ricordare le tragedie di Lampedusa, le ragioni dei migranti e per cercare di capire qualcosa in più di ciò che accade vicino a noi. Gli ospiti sono di tutto rispetto: Siid Negash e Abraham Tesfai dell'Eritrean Youth Solidarity for National Salvation (il primo spiegherà perché si scappa e da cosa si scappa, il secondo narrerà la sua esperienza di sopravvissuto alla tragedia di Lampedusa), la cantante Patrizia Laquidara, il giornalista e Console di Malta Enrico Gurioli informerà sulle dinamiche del mar Mediterraneo e delle conseguenze politiche, i poeti del Gruppo 77 e del 100 Thousand Poets for Change, il teatro della Compagnia dei Rifugiati diretta da Pietro Florida e alcuni ragazzi di Radio Immaginaria, l'unica radio in Italia ideata, condotta e gestita da adolescenti dagli 11 ai 17 anni."

I MATTI DELLA POLENTA

Via Sant'Isaia 84/A - 40123 BOLOGNA

tel. 051-0391646

mattidellapolenta@email.it

Chiuderanno alle ore 15 del 31.12.2013

e riapriranno alle ore 11 del 7.1.2014

Associazione Culturale

IL PONTE DELLA BIONDA

www.pontedellabionda.org

info@pontedellabionda.org

cell. 334 378 72 19